

Ķīlas saistības bezstrīdus izpildīšana kā tiesiskās regulācijas mehānisma nepilnvērtīga sastāvdaļa

Andris Pešudovs

*Rīgas Stradiņa universitāte, Doktorantūras nodaļa,
Juridiskās zinātnes, Latvija
Andris.Peshudovs@gmail.com*

Kopsavilkums

Pētījumā tika analizēts Civilprocesa likuma (turpmāk – CPL) 400. panta pirmās daļas 1. punkta – saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama pēc līgumiem par saistībām, kas nodrošinātas ar publisku hipotēku vai komercķīlu – interpretācijas pamatojums, tiesību tālākveidošanas rezultātā radītais “akcesora ķīlas saistības” jēdziens, kas vēlāk tiesību doktrīnā nostiprināts kā ķīlas devēja saistība atbildēt ķīlas apmērā. Tiesu praksē ar ķīlas saistību tiek pamatota CPL 400. panta pirmās daļas 1. punktā paredzēto saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana kā līdzeklis atvieglotai ķīlas pārdošanai, nevis parādnieka saistību izpildei. Šādā jēdziena definēšanā tiek konstatēta neattaisnota atkāpšanās no tiesību normu teksta, un tā vērtējama kā pret likumu (*contra legem*) vērsts tiesību tālākveidošanas rezultāts. Lai pamatotu CPL 400. panta pirmās daļas nozīmi kreditora piedziņas tiesības konstatēšanā, tiek ierosinātas izmaiņas minētās panta daļas pirmajā punktā, kas uzsvētu publiskas ķīlas formas kā atvieglotas pierādīšanas līdzekļa nozīmi.

Atslēgvārdi: ķīlas tiesība, saistība, akcesora ķīlas saistība, hipotēka, komercķīla, atvieglota pierādīšana.

Darba mērķis

Pamatot tiesību doktrīnā nostiprinātā tiesību tālākveidošanas rezultāta (akcesora ķīlas saistības) neatbilstību nacionālajai tiesību sistēmai.

Andris Pešudovs. Ķīlas saistības bezstrīdus izpildīšana kā tiesiskās regulācijas mehānisma nepilnvērtīga sastāvdaļa

Materiāls un metodes

Izpētei tika pakļauts bezstrīdus piespiedu izpildīšanas procesuālo tiesību institūts un analizēti tajā ietvertie materiālo tiesību jēdzieni “ķīlas tiesība” un “saistība”, nošķirot pašas materiālās tiesības no to publiski ticamās formas, tika analizēta šādas formas nozīme civilprocesā. Analizēti arī tiesu prakses materiāli. Tika salīdzināta tiesību normu vēsturiskā un aktuālā piemērošanas kārtība. Salīdzinošajai analīzei tika pakļauts judikatūrā un tiesību doktrīnā nostiprinātais “akcesoras ķīlas saistības” jēdziens, to pretstatot Civillikumā nostiprinātajai izpratnei par “ķīlas tiesību” un “saistību”.

Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas (turpmāk – SBPI) tiesību institūta piemērošanā visvairāk neskaidrību radījusi CPL 400. panta pirmās daļas 1. punkta izpratne. Šis jautājums ir aktualizēts arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2010. gadā veiktajā tiesu prakses apkopojumā: neskaidrības rada jautājums par to, vai bezstrīdus piespiedu izpildei pēc CPL 400. panta pirmās daļas 1. punkta tiek nodota pamatsaistība vai šīs saistības izpildei kalpojošā akcesorā saistība, t. i., iekļājuma akts ar publiskas hipotēkas vai komercķīlas statusu [7, 3]. Jau pašā problēmas uzstādījumā novērojama atkāpe no Civillikuma (turpmāk – CL) tiesību normu teksta par ķīlas tiesību kā kreditora tiesību uz iekļātās lietas vērtību (CL 1278. p.) un ķīlas tiesības kā blakus tiesības atkarību no prasījuma spēka (CL 1283. p.). Tiesību tālākveidošana, kuras ietvaros tiešā veidā ticis pārfrazēts likuma teksts, blakus tiesību pārdēvējot par blakus saistību, norāda uz būtisku atkāpi no likuma teksta gramatiskās konstrukcijas. Tiesnešu tiesības šādā veidā ir kļuvušas par avotu jaunas tiesību normas radīšanā, kas vienlaikus mainījusi materiālajā tiesību normā definētā ķīlas institūta sastāva pazīmes (no tiesības uz saistību) un pārveidojusi CPL 400. panta pirmās daļas 1. punkta procesuālo nozīmi (no paātrinātas kārtības maksājuma saistību piespiedu izpildīšanai uz paātrinātu līdzekli ķīlas pārdošanai). Kā to atzīmējis E. Meļķīsis, juristu leksikā dažkārt sastopams izteiciens “likums nedarbojas”. Tas var nozīmēt, ka ierēdnis vai amatpersona, kuras pienākumos ietilpst konkrētas normas piemērošana, vai nu vispār neveic nekādu darbību, lai to piemērotu, vai arī piemēro normu “ne tā, kā paredzēts” [8, 7]. Arī tēmas kontekstā tiek aktualizēts jautājums par likuma nepilnību un nepieciešamību grozīt tā tekstu vai par šādām izmaiņām kā neatbilstošas piemērošanas rezultātu.

Par CPL 400. panta pirmās daļas 1. punkta spēju “darboties”, lai paātrinātā procesuālā kārtībā izpildīšanai nodotu parādnieka saistības, liecina piemēri no tiesu un tiesu nolēmumu piespiedu izpildes prakses. Lēmumus par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, kas pieņemti līdz 2008. gada 9. janvārim (nolēmuma datums, kad sākās izmaiņas tiesību normu piemērošanas praksē), vieno tajos konstatētā parādnieka saistība kā juridiskais fakts parādnieka tiesību aizskāruma veidā. Līdz izmaiņām tiesu nolēmumu rezolutīvā daļa visā valsts teritorijā sistemātiski vienveidīgi tika veidota atbilstoši CPL 405. panta prasībām: piedzīt saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas kārtībā pamatparādu, procentus, ligumsodu un tiesāšanās izdevumus; lēmuma izpildē piedziņu vērst uz parādnieka kustamo, nekustamo mantu un naudas līdzekļiem [33]; piedzīt no aizņēmēja

Andris Pešudovs. Ķīlas saistības bezstrīdus izpildīšana kā tiesiskās regulācijas mehānisma nepilnvērtīga sastāvdaļa

aizdevuma summu, līgumsodu, kā arī valsts nodevu; lēmums stājās spēkā nekavējoties un bija izpildāms saskaņā ar sprieduma izpildīšanas noteikumiem [34]. Līdzīgi lēmušas arī, piemēram, Cēsu rajona tiesa [21, 22, 23], Jēkabpils rajona tiesa [31, 32], Ventspils tiesa [47] un Daugavpils tiesa [24].

Lēmumi par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, kas pieņemti atbilstīgi CPL 400. panta pirmā punkta 1. daļai, līdz 2008. gada 9. janvārim tika uzskatīti par pilnvērtīgu izpildu dokumentu un – kā to paredz CPL 405. panta trešā daļa – tika izpildīti saskaņā ar sprieduma izpildīšanas noteikumiem.

Secinājumu apliecina ieskats šādu lēmumu piespiedu izpildes praksē. Zvērināti tiesu izpildītāji izpildu lietvedībā neaprobežojās tikai ar piedziņas vēršanu uz publisku hipotēku vai komerčķīlu, bet piespiedu izpildes līdzekļus lietoja arī attiecībā uz parādnieka naudas līdzekļiem kredītiestādēs, Ceļu satiksmes drošības direkcijā reģistrētu mantu, kā arī Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā reģistrētām parādniekam piederošām kapitāldaļām.

Dobeles rajona tiesa 2006. gada 11. septembrī lietā Nr. 3-12/102 bezstrīdus piespiedu izpildīšanai nodeva ar komerčķīlu nodrošinātu parādnieka saistību, kas izriet no kredīta līguma [27]. Minētā nolēmuma piespiedu izpildei ievesta izpildu lieta Nr. 207/64-2006, kurā ietverts arī rīkojums par parādniekam piederošo naudas līdzekļu, kas atrodas AS “Hansabanka” kontos, apķīlāšanu [41].

Analoģiska situācija konstatējama par Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2006. gada 20. marta lēmuma lietā Nr. 3-12/0068/3 piespiedu izpildi, ar kuru piespiedu izpildīšanai tika nodotas ar komerčķīlu nodrošinātās parādnieka saistības, kas izriet no kredīta līguma [44]. Nolēmuma piespiedu izpildei ievesta izpildu lieta Nr. 97/64-2006, kuras ietvaros arī dots rīkojums par parādniekam piederošo naudas līdzekļu, kas atrodas AS “Aizkraukles banka” kontos, apķīlāšanu [40]. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija 2004. gada 27. aprīļa lēmumā lietā Nr. C04244804, apstiprinot nekustamā īpašuma izsoles aktu, arī konstatēja: “2003. gada 14. novembrī tika ievesta izpildu lieta Nr. 605/64-2003, pamatojoties uz Rīgas rajona tiesas 2003. gada 7. novembra lēmumu, ar kuru pakļauts bezstrīdus piespiedu izpildīšanai kredīta līgums un ķīlas (hipotēkas) līgums” [36]. Minētajā izpildu lietā vienlaikus tika dots rīkojums par parādniekam piederošo naudas līdzekļu, kas atradās AS “Rietumu banka” kontos, apķīlāšanu [39] un tika nosūtīts pieprasījums Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistram par parādniekam piederošo kapitāldaļu apķīlāšanu [38]. Valstī kopumā izpildu lietās lēmumi par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu bez ierobežojumiem un izņēmumiem no vispārējās kārtības tikuši izpildīti pilnīgā atbilstībā sprieduma izpildīšanas noteikumiem. Tiesību normu piemērošanas prakse, no vēsturiskā ieskata, ļauj secināt, ka tiesas CPL 400. panta pirmās daļas 1. punktu ir tulkojušas līdzīgi, ievērojot šādu juridiskā siloģisma loģisko shēmu: ja līgumi par saistībām ir nodrošināti ar publisku hipotēku vai komerčķīlu, tad pieļaujama SBPI. Šādā piemērošanas veidā tiesību norma atbilstoši reaģē uz juridisku faktu, jo piespiedu izpildīšana tās civilprocesuālajā nozīmē tiek attiecināta uz saistības kā parādnieka pienākuma izpildi, savukārt publiskajai ķīlas tiesībai tiek atvēlēta

Andris Pešudovs. Ķīlas saistības bezstrīdus izpildīšana kā tiesiskās regulācijas mehānisma nepilnvērtīga sastāvdaļa

formas kā pierādīšanu ietekmējoša (pastipriņoša) nozīme. Konstatēts ir parādnieka pieņēmums – saistība – un tās atbilstība CPL izvirzītajām publiskas ticamības prasībām. CPL 400. panta pirmās daļas 1. punktā minēto līgumu par saistībām tiesneši pašlaik izprot citādāk, būtiski kontrastējot iepriekšējai kārtībai.

Aktuālā tiesu prakse ir atkāpusies no CPL 405. panta formālisma un SBPI tiesiskās sekas ierobežojusi ar piedziņas vēršanu uz ķīlu, nolēmumu rezolutīvo daļu konstrukcijas veidojot atbilstoši “akcesorās ķīlas saistības” jēdziena uzstādījumiem:

- pakļaut bezstrīdus piespiedu izpildei parādnieka saistības, kas izriet no ķīlas līguma [46];
- nodot bezstrīdus piespiedu izpildīšanai šādas ķīlas saistības, kas nodrošina parādnieka saistību pret kreditoru pēc hipotekārā kredīta līguma par kredīta pamatsummas, procentu un līgumsoda samaksu [29];
- nodot bezstrīdus piespiedu izpildīšanai parādnieka saistību pret kreditoru pēc hipotēkas līguma, kas nodrošina saistību pēc pamatlīguma, un piedziņu, nepārsniedzot nostiprinātās hipotēkas apmēru, vērst uz nekustamo īpašumu [28];
- nodot bezstrīdus piespiedu izpildei saistību pēc hipotēkas līguma, kas izriet no aizdevuma līguma, vēršot piedziņu uz nekustamo īpašumu [32];
- nodot bezstrīdus piespiedu izpildei saistību starp pieteicēju un parādnieku – hipotēku, kas reģistrēta, pamatojoties uz hipotēkas līgumu par pamatparāda, procentu un līgumsoda samaksu pēc aizdevuma līguma, parāda piedziņu vēršot uz nostiprināto hipotēku nekustamajam īpašumam [26].

Vienīgā tiesību normu piemērotāja metodiskā norāde par izmaiņām CPL 400. panta pirmās daļas 1. punkta piemērošanā, par izmaiņu nepieciešamību un to attaisnojumu ir secinājums par nolēmumu dažādības iespējamību – tiesu prakse pirmās instances tiesu līmenī var būt un ir dažāda. Tas, ka lēmumi var atšķirties, ir iespējams un izskaidrojams, tomēr šāda prakse nav vēlama [6, 8]. Iepriekš norādītie būtiskie fakti par SBPI piemērošanas viendabīgi sistemātisku praksi, kura ilgusi aptuveni desmit gadu, nav tikuši minēti ne CPL komentāros, ne AT 2010. gada tiesu prakses apkopojumā par SBPI, tādēļ vēsturiskā normas piemērošanas kārtība, no juridiskās metodes viedokļa, nav tikusi atspēkota kā neatbilstoša un vienlaikus nav pamatota aktuālās prakses nepieciešamība. Šādos apstākļos iepriekš pastāvējusī CPL 400. panta pirmās daļas 1. punkta izpratne savu aktualitāti saglabā arī pašlaik.

CPL 400. panta pirmās daļas 1. punkta piemērošanas aktuālās interpretācijas juridiskais siloģisms nav savienojams ar normas sastāva pazīmēm. Uz šāda veida gadījumiem pilnībā attiecināms A. Grūtupa teiktais, ka sakarā ar tiesību formālo dabu jebkurai interpretācijai ir zināmas robežas. Ja pašai interpretācijai jāpatērē milzum daudz enerģijas un argumentu un interpretācijas rezultātā mēs faktiski iegūstam jau citu tiesību normu, tad ir jāmaina likums, jo šāda interpretācija savas iespējas jau ir izsmēlusi [3, 283].

Būtisko atkāpi no normas teksta un faktiski jaunas tiesiskās kārtības radīšanu publikācijā par SBPI problemātiku atzinis arī tiesību piemērotājs – ņemot vērā minētās tiesību normas dažādo interpretāciju, Tieslietu ministrija 2010. gada 10. decembrī Saeimai

Andris Pešudovs. Ķīlas saistības bezstrīdus izpildīšana kā tiesiskās regulācijas mehānisma nepilnvērtīga sastāvdaļa

ir nosūtījusi priekšlikumus likumprojektam “Grozījumi Civilprocesa likumā”, kur arī lūgts izteikt jaunā redakcijā Civilprocesa likuma 400. panta pirmās daļas 1. punktu par SBPI pēc ķīlas līgumiem, ja tie nodrošina saistību kā publiska hipotēka vai komercķīla [6, 8]. Tomēr šāda likuma grozījumu iniciatīva palikusi bez tālākas virzības, un likumdevējs savu viedokli SBPI pakļaut saistību ir atstājis negrozītu, akcesorās ķīlas saistības pamatojumu atstājot tiesību tālākveidošanas līmenī.

Tiesnešu tiesību rezultāta pamatojums atrodams tiesu prakses apkopojumā – CPL 400. panta pirmās daļas 1. punktā paredzēta procesuālā kārtība, norādot, kā izpildīt saistību, kas nodrošināta ar publisku hipotēku vai komercķīlu. Tādējādi norma pieprasa nodalīt pamatsaistību no saistības nodrošinājuma – hipotēkas vai komercķīlas –, tā aprobežojas tikai ar tādām saistībām, kuras ir ierakstītas publiskajos reģistros. Līdz ar to šī norma pieļauj pakļaut izpildīšanai pašu nodrošinājumu – komercķīlu vai hipotēku –, nevis pamatsaistību, kura ir nodrošināta ar ierakstu publiskajā reģistrā [7, 7]. Tiesu prakses pārlicība tiesību doktrīnā papildus nostiprināta CPL komentāru veidā. Jaunais jēdziens “akcesorā ķīlas saistība” un CPL normu piemērošana tiek izskaidrota šādi: piespiedu izpildīšanai pakļauj ķīlas līgumu iekļātāja akcesoras saistības veidā, ja šāda saistība tikusi nostiprināta publiskas hipotēkas vai komercķīlas formā. Nodrošinājuma saistība (ķīlas saistība) ir ķīlas devēja saistība atbildēt ķīlas apmērā, aizdevuma saistības nepildīšanas gadījumā. “Ķīlas saistība” ir patstāvīgi īstenojama saistība [15, 637–638]. Argumenti par pamatsaistības nodalīšanu no saistības nodrošinājuma nonāk pretrunā priekšnosacījumam par prasījuma nepieciešamību ķīlas tiesības pastāvēšanai (CL 1280. p.). Šādā kontekstā neatbilstošs ir uzskats tikai par ķīlas līguma publiskumu, jo zemesgrāmatās ierakstāmās saistības pamatojošais dokuments (akts, no kura izriet nodrošinātais prasījums) ir tieši līgums par saistībām, piemēram, aizdevuma līgums.

Latvijas Republikas un citu Eiropas valstu tiesību doktrīnas atziņās ķīlas tiesībai vieneidīgi un viennozīmīgi tikusi piešķirta lietu tiesiska daba, saistību izpildījuma nodrošinājuma ziņā kreditoru padarot pēc iespējas neatkarīgāku no parādnieka. Saistības statusa piešķiršana ķīlai, raugoties no šāda aspekta, ir pretrunā tiesību institūta saistību izpildes nodrošināšanas mērķim, neatbilstoša ķīlas tiesības saturam un funkcijām. Turklāt jaunais jēdziens tiesību sistēmai kopumā izrādās nelietderīgs (lieks), ja iekļātājs nepilda savu “akcesoro ķīlas saistību”, tāpat ir pieļaujama piedziņa uz ķīlu vai parādnieka mantu CPL noteiktajā kārtībā par tiesas nolēmumu piespiedu izpildi, pamatojoties uz atbilstošu juridisku faktu konstatēšanu par parādnieka saistības neizpildi.

Juridiskajā literatūrā – gan nacionālajā, gan ārvalstu – saistību tiesības kā tiesību disciplīna parasti tiek pretstatītas lietu tiesībām. “Lietu tiesība ir absolūta, t. i., šai tiesībai ir priekšrocība salīdzinājumā ar visām citām tiesībām. Saistību tiesība ir spēkā attiecībā pret kādu konkrētu personu, turpretī lietu tiesība ir spēkā attiecībā pret jebkuru personu, un katrai personai ir pienākums atturēties no visa tā, kas varētu būt pretrunā ar attiecīgās personas lietu tiesību.” [18, 8]

“Lietu tiesību parasti saprot kā pretstatu saistību tiesībai. Tādēļ lietu tiesību būtības noskaidrošanai mēdz izlietot salīdzināšanas paņēmieni: lietu tiesību konstatē

Andris Pešudovs. Ķīlas saistības bezstrīdus izpildīšana kā tiesiskās regulācijas mehānisma nepilnvērtīga sastāvdaļa

ar saistību tiesību. Ar šādu paņēmieni līdz šim noskaidrotas divas principiālas pazīmes: lietu tiesības priekšmets ir pati lieta, turpretim saistību tiesības priekšmets ir parādnieka darbība, lietu tiesība ir aizsargāta pret visiem, turpretim saistību tiesība – tikai pret otru saistības dalībnieku.” [19, 43]

Saistību tiesību un lietu tiesību atšķirības meklējamas likumā noteiktajā šo tiesisko attiecību saturā. Saistību tiesību pamatā ir savstarpēji nodibinātas tiesiskās attiecības, kas saista divus vai vairākus to dalībniekus. Lietu tiesiskās attiecības pretstatā neietekmē tikai divas vai vairākas personas, bet rada pamatu tās ievērot visiem [1, 2]. Saistību tiesības ir tādas personiska rakstura tiesības, kas uz darījuma vai cita pamata pieder konkrētām fiziskām un juridiskām personām un kurām atbilst citu konkrētu personu pienākumi [16, 20].

Uz nepieciešamību nošķirt lietu tiesību un saistību tiesību kategorijas norādījis arī N. Horns: tiesību priekšraksts, kas attiecas uz lietu tiesībām, ir pakļauts arī vispārīgajiem lietu tiesību principiem; saistību tiesību norma tāpat ir pakļauta šīs tiesību nozares pamatprincipiem. Šo sistēmu daļēji nodrošina pats likums. Vēl lielākā mērā tā ir tiesību zinātnes doktrīnas rezultāts. Tiesību zinātnieks, izmantojot pirkuma līguma piemēru, attiecībā uz šo sakarību norādījis, ka vācu civiltiesību abstraktuma principa ietvaros ir jāatšķir divas tiesību nozares – saistību tiesības un lietu tiesības, jāatšķir pirkuma līgums un lietas nodošana [5, 227, 229]. Tāpat CPL 400. panta pirmās daļas 1. punktā ietvertie jēdzieni – publiska hipotēka, komercķīla un saistība – turpina īstenot katrs savu atbilstošajā materiālo tiesību nozarē tiem piešķirto nozīmi, nodrošinot attiecīgu tiesisko seku konstatēšanas iespēju.

Jānorāda, ka tiesību vēsturē ir zināmi gadījumi, ka ķīla tikusi pieskaitīta saistību tiesību kategorijai, un šāds spilgts piemērs ir sociālistiskā tiesību sistēma. Uz šo faktu norādījis arī J. Rozenfelds: ideja par ķīlas tiesību lietu tiesisko raksturu attīstījusies jau romiešu tiesībās. Ideja, ka ķīlas tiesības nav nekas cits kā vien saistību tiesību pastiprināšanas veids, radusies stipri vēlāk. Sevišķi populāra tā kļuvusi pagājušajā gadsimtā.

CL atspoguļo uzskatu par ķīlas tiesību lietu tiesisko dabu, taču pastāv atšķirīgi tiesību avoti, kuros ķīlas tiesības ievietotas saistību tiesību daļā. Pie tiem piederēja arī 1993. gadā spēku zaudējušais Latvijas Civilt kodekss, kā arī Krievijas Federācijas Civilt kodekss [14, 8]. Ķīlas tiesības kā saistību tiesību disciplīnas sastāvdaļas nozīme raksturota civiltiesību jautājumam veltītajā izdevumā “Padomju Civiltiesības”. Ķīla tajā definēta šādi: “Ķīlas tiesiskā attiecība ir akcesoriska saistība, t. i., papildsaistība, kas rodas uz likuma vai speciāla ķīlas līguma pamata. Praksē ķīla parasti rodas uz līguma pamata, noslēdzot līgumu par ķīlu. Ķīlas tiesiskās attiecības dalībnieki ir ķīlas devējs un ķīlas turētājs. Ķīlas devējs (parādnieks) ķīlas līgumā saskaņā ar CK 175. p. var būt pats pamatsaistības parādnieks vai arī kāda trešā persona, kas pamatsaistībā kā puse nepiedalās, bet kas ieķīlā savu mantu, lai nodrošinātu pamatsaistības.” [17, 50] Ņemot vērā konstatēto līdzību, izdarāms secinājums, par to, ka attaisnojums pašreizējai CL 400. panta pirmās daļas 1. punkta piemērošanai, vismaz daļēji, ir pamatots sociālistisko tiesību sistēmas atziņās. Šādu gadījumu varētu uzskatīt par atkāpi dotajam solījumam 1996. gadā

Andris Pešudovs. Ķīlas saistības bezstrīdus izpildīšana kā tiesiskās regulācijas mehānisma nepilnvērtīga sastāvdaļa

zinātniskajā pētījumā par tiesvedību Centrālajā un Austrumeiropā, ka procesuālajās tiesībās, kas pētījuma laikā pamatojās uz pielāgotiem Padomju Savienības tiesību aktiem, ir sākušās pārmaiņas [13, 77].

E. Meļķis norādījis, ka sociālistiskās tiesības izauga kā nesaderīgs atzars no kontinentālās Eiropas tiesību loka un pārņēma tā juridisko jēdzienu terminoloģiju, daudzos gadījumos gan izmainot saturu [10, 8]. Valsts kļuva par likuma vienīgo radītāju, tiesību un taisnības noteicēju un interpretētāju. Privātīpašums un reizē ar to tiesību sfērā arī privātās tiesības tika atceltas [9, 7]. Toties nesalīdzināmi paplašinājās publisko tiesību nozīme. Tiesiskas valsts ideāla vietā par galamērķi tika uzskatīta sabiedrība bez valsts un bez tiesībām. Turpretim kontinentālās Eiropas tiesību lokā tiesību norma tiek atzīta kā pārdomu rezultāts, kas daļēji pamatojas uz prakses izpēti, daļēji – uz taisnīguma, morāles, politikas un tiesību sistēmas harmonijas apsvērumiem [9, 10]. Situācija ar privāto tiesību institūtu izpratnes pārņemšanu, no tiesību viedokļa, ir nepieņemama sociālistisko tiesību minētās specifikas dēļ un sistēmiskas neatbilstības dēļ kontinentālās Eiropas tiesību lokam. Sociālistiskā tiesību sistēma bija pazīstama ar savu zemo privāto tiesību aktualizāciju un ierobežotu civiltiesisko apgrozību. Tādēļ jautājumi par ķīlas tiesību problēmām nebija vieni no svarīgākajiem, pretēji atziņām Rietumu valstu tiesību sistēmās. Turklāt minētajā izdevumā “Padomju Civiltiesības” skaidrojums par ķīlu kā akcesoru saistību pašas padomju tiesību sistēmas ietvaros ir izrādījies kļūdainš. Šāds secinājums izdarāms, iepazīstoties ar likumā izteikto ķīlas tiesības definīciju: “Ķīla kā saistību izpildes nodrošinājums saistības neizpildīšanas gadījumā rada kreditoram priekšrocības tiesību saņemt apmierinājumu no ieķīlātās mantas vērtības pirms citiem kreditoriem.” [17, 50] Norādītā izpratne būtībā atbilst aktuālajai Latvijas Republikā – ķīla kā tiesības uz lietas vērtību. Turklāt pati definīcija izrādās ļoti precīzi reducēta no abstraktas tiesības uz ieķīlātās lietas vērtību, uz priekšroku atgūto naudas līdzekļu saņemšanā.

Tiesu praksē tomēr ir atrodami piemēri, kas liecina par “akcesorās ķīlas saistības” neviennozīmīgu atzišanu. 2010. gada 29. oktobra lēmumā par SBPI Rēzeknes tiesas tiesnesis noraidīja pieteikumu un norādīja, ka hipotēkas līgumi nevar tikt pakļauti SBPI un tajos noteiktās tiesības izlietojamas atbilstoši lietu tiesību nosacījumiem [35]. Daugavpils tiesas tiesnese 2011. gada 20. jūlijā – pretēji ieviestajai praksei – SBPI pakļāva saistību [25]. Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa 2012. gada 20. martā noraidīja kreditora prasības pieteikumu par parāda daļu, ko veido lēmumā par parādnieka SBPI noteiktās summas un ķīlas rezultātā atgūto naudas līdzekļu starpība. Tiesa norādīja, ka kreditors savas prasījuma tiesības pilnībā izlietojis, vērstoties tiesā ar pieteikumu par SBPI [45]. Līdzīgi prasību ir noraidījusi Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa, norādot, ka jau pastāv spēkā esošs nolēmums ar izpildu dokumenta spēku par parādnieka saistību – pamatparāda, procentu un līgumsoda veidā – nodošanu SBPI, un šādos apstākļos prasītājam vairs nepastāv no aizdevuma līguma izrietošas prasījuma tiesības [42]. Tā pati tiesa 2015. gada 29. jūlijā ir atteikusies pieņemt prasības pieteikumu par parāda atlikuma piedziņu, konstatējot, ka strīdā starp tām pašām pusēm par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata

Andris Pešudovs. Ķīlas saistības bezstrīdus izpildīšana kā tiesiskās regulācijas mehānisma nepilnvērtīga sastāvdaļa

jau ir spēkā esošs nolēmums par parādnieka SBPI [43]. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija, 2016. gada 25. janvārī izskatot lietu pēc būtības, uz SBPI konstatēto saistību un neapstrīdēto tai atbilstošu prasījumu ir atsaukusies kā uz patstāvīgu faktu – tiesa konstatēja, ka prasītājs CPL 406. panta otrajā daļā noteiktajā termiņā nav cēlis apvērsuma prasību, lai apstrīdētu AS “SEB banka” prasījumu. Tādējādi neizmantojot tiesības apstrīdēt prasījumu, prasītājs ir atzinis SBPI lēmumā nodibināto saistību un tās apmēru [37]. Latvijas Republikas Augstākā tiesa 2015. gada 31. marta spriedumā, daļā noraidot kasācijas sūdzību, pamatojusies uz autora 2011. gadā pausto pārliecību [12]: iztulkojot Civilprocesa likuma 400. panta pirmās daļas 1. punktu, pārpratumiem par tiesību normā ietvertu juridisko jēdzienu “saistība” un “ķīla” (hipotēka vai komercķīla) gramatiski izpratni nevajadzētu rasties, jo tie skaidri ir definēti Civillikumā un Komerckīlas likumā.

Civilprocesa likuma 400. panta pirmās daļas 1. punkts tieši norāda uz saistības pēc līguma pakļaušanu bezstrīdus piespiedu izpildīšanai. Aizdevuma līgums nodibina saistību tiesību. Savukārt parādnieka saistību izpildes nodrošināšanai zemesgrāmatā nostiprinātā hipotēka kā ķīlas tiesība uz nekustamu īpašumu pieder lietu tiesībām. Saistībai un ķīlas tiesībai ir gan atšķirīgi to nodibināšanas materiāli tiesiskie pamati, gan tiesiskās sekas. Tieši sekām ir izšķiroša nozīme, jo ķīlas tiesība ir tiesība, bet saistība ir pienākums. Tāpēc, no saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas viedokļa, izpildei pakļaujams ir parādnieka pienākums, lai kreditors varētu izlietot tiesību. Nostiprinot hipotēku zemesgrāmatā, ķīlas tiesība ir jau nodibināta. Tādēļ, no tiesību viedokļa, hipotēkas līguma pakļaušana bezstrīdus piespiedu izpildīšanai ir nelietderīga. Tādējādi Civilprocesa likuma 400. panta pirmās daļas 1. punkta kontekstā tiesību piemērotājs saskaras ar saistību kā nodibinātas saistību tiesības tiesiskajām sekām, kas norāda uz parādnieka pienākumu kopumu un ķīlas tiesību kā lietu tiesību. Parādnieka pienākumu kopums ietver pamatparādu, procentus par sveša kapitāla lietošanu un līgumsodu. Ķīlas tiesības civilprocesuālā nozīme Civilprocesa likuma 400. panta pirmās daļas 1. punkta piemērošanas kontekstā izpaužas tikai publiskas ticamības formas piešķiršanā civiltiesiskam darījumam. Apkopojot šeit minēto, secināms, ka, izskatot pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, tiesnesim jāspriež par saistības kā civiltiesiska pienākuma izpildes pakļaušanu piespiedu izpildei. Lai pakļautu izpildei saistību, tiesnesim jākonstatē tās publiski ticamā forma, t. i., izpildes nodrošināšana ar ķīlu [20]. Šādā kontekstā arī būtu saskatāmas publiskas hipotēkas un SBPI sistēmiskas sakarības. Publisko reģistru ietekme izplatās arī uz tajos ierakstītajām saistībām kā ķīlas tiesību veidojošo saturisko pamatu un šādā veidā atvieglo saistību pierādīšanu. Savukārt šādu pierādījumu sniegtās ziņas par faktiem (saistības apmēru) neaprobežojas vienīgi ar ieķīlātās lietas vērtību vai precīzāk – šādas ziņas neietver.

Nepārliecinošā argumentācija un nepieciešamība to balstīt sociālistisko tiesību atziņās norāda uz nespēju aktuālo interpretāciju pamatot CL un CPL tiesību normu ietvaros.

Akcesorā ķīlas saistība ir centieni radīt tiesību institūtu, kura ietvaros ķīlas tiesības piešķiršana kreditoram pati par sevi atvieglo ķīlas pārdošanu. Tomēr šāda jautājuma neregulēšana ir likumdevēja apzināta klusēšana. CL turpina aizsargāt īpašuma tiesības un ķīlas pārdošanu pieļauj vienīgi izsolē ar tiesas starpniecību, ja ķīlas tiesībai papildus nav tikusi pielīgta tiesība ķīlu pārdot par brīvu cenu (CL 1321. p.). Savukārt izsole ir daļa no tiesas nolēmuma piespiedu izpildes stadijas – piedziņas vērsanas uz nekustamu īpašumu, kad nepieciešama kreditora piedziņas tiesības konstatēšana, kas neatšķiras no piedziņas vērsanas uz jebkuru citu (neieķīlātu) parādnieka īpašumu. Turklāt CPL noteiktā kārtība nav izņēmums. Līdzīgs tiesiskais regulējums pastāv, piemēram, arī Francijā: piedziņas vērsanai uz ieķīlāto nekustamo īpašumu ķīlas ņēmējam jāievēro tāds pats process kā citiem kreditoriem [4, 568]. CPL komentāros akcesorā ķīlas saistība pamatota kā teleoloģiskās tulkošanas metodes rezultāts [15, 637]. Tomēr konstatētā likuma teksta pārfrazēšana ir interpretācija, kas pārsniedz normas teksta gramatiskās robežas un nav savienojama ar teleoloģiskās metodes rezultātu.

Šo gadījumu precīzi raksturo J. Neimaņa norāde par tiesību tālākveidošanas veidiem un to robežām: “Izteiciens *preater legem* nozīmē “blakus likumam”, “bez saskaņas”, bet arī “bez pretrunas ar likumu”. Šāda tiesību piemērošana ir pieļaujama tikai tad, ja likuma klusēšana kādā noteiktā jautājumā neskar apzinātu likumdevēja lēmumu. Iespējams, ka likumdevējs tieši ar savu klusēšanu ir vēlējis izteikt, ka uz problēmsituāciju nav attiecināmas noteiktas tiesiskās sekas. Šādā gadījumā tiesneša veikta tiesību tālākveidošana būtu nepieļaujama tiesneša sacelšanās pret likumdevēju, bet tiesneša nolēmums nostātos pret likumu. Šādu tiesību piemērošanu apzīmē kā *contra legem*.” [11, 15]

Ņemot vērā iepriekš konstatēto apzināto likumdevēja klusēšanu, ķīlas tiesības lietošanu saistot tikai ar piedziņas vērsanu uz ieķīlāto lietu vispārējā kārtībā, kāda paredzēta nolēmumiem par parāda piedziņu, CL definēto “blakus tiesību” pārdēvējot par “blakus saistību”, faktiski tiek īstenota likumam pretēja tiesību tālākveidošana.

CPL 400. panta pirmās daļas 1. punkta pareizai interpretācijai ķīlas tiesību nepieciešams atšķirt no tiesības prasīt izpildījumu (piedzīņas tiesības). Uz šo būtisko apstākli, Latvijas civiltiesisko kārtību salīdzinot ar Vāciju, norādījis N. Vīnzarājs: ķīlas tiesība ir tikai tiesība uz lietas vērtību, bet nevis arī tiesība uz parādnieka izpildījumu jeb parāda samaksu. Jākonstatē, ka, pēc vācu civillikuma, ķīlas tiesība ir īpašs saliktenis no reālsaistības un tiesības uz aprobežotu valdījumu, turpretim, pēc mūsu tiesībām, ķīlai nav reālsaistības elementa [19, 59]. Šādā kontekstā arī izpaužas akcesorās ķīlas saistības nepilnība, jo uzmanība civilprocesuālā nozīmē tiek pievērsta tikai pašam nodrošinājumam – CPL 400. panta pirmās daļas 1. punkts pieļauj pakļaut izpildīšanai publisko saistību, t. i., pašu nodrošinājumu – komerčķīlu vai hipotēku, nevis pamatsaistību, kura ir nodrošināta ar ierakstu publiskajā reģistrā [7, 7]. Secinājums nevar būt pilnībā pamatots, jo paša nodrošinājuma konstatēšana tiesību sistēmas ietvaros nav pielīdzināma piedziņas tiesības pastāvēšanai. Savukārt tieši piedziņas tiesības atzīšana tiesas nolēmumā ir nepieciešama prasība piedziņas vērsanai uz parādnieka mantu (tajā skaitā –

Andris Pešudovs. Ķīlas saistības bezstrīdus izpildīšana kā tiesiskās regulācijas mehānisma nepilnvērtīga sastāvdaļa

ieķīlātu). Publiskas ķīlas nozīme SBPI izpaužas nevis pašas kreditora ķīlas tiesības (ieķīlātāja akcesorā pienākuma) konstatēšanā, bet šāda publiska ķīlas forma ir izmantojama SBPI nododamās parādnieka saistības pierādīšanā. Turklāt CL satur tiešas norādes atvieglotas pierādīšanas iespējai. Atbilstoši CL 1280. pantam katrā ķīlas tiesībā ir nepieciešams prasījums, par ko ķīla atbild [2].

Ņemot vērā CL nostiprināto sakarību un publiskas ķīlas formas radītās iespējas pierādīšanas atvieglotā, autors pamato šādu deduktīvas spriešanas virzību – tieši pieņēmums par spēkā esošu publisku ķīlu, rada pamatu secinājumam par iespēju SBPI nododamas saistības pastāvēšanai.

Secinājumi

Akcesorās ķīlas saistības jēdziena definēšana ir vērtējama kā būtiska atkāpe no tiesību normu teksta gramatiskās izpratnes (CL definētās ķīlas tiesības un saistības sastāva pazīmēm), kas CPL 400. panta pirmās daļas 1. punkta gadījumā SBPI no procesuālā līdzekļa saistību piespiedu izpildīšanai ir pārveidojusi par atvieglotu kārtību ķīlas pārdošanai. Likumā nostiprinātie ķīlas tiesības lietošanas nosacījumi, paredzot ierobežotu kārtību, kas saistāma tikai ar atbilstošas kreditora piedziņas tiesības konstatēšanu, ir uzskatāmi par likumdevēja apzinātu klusēšanu, bet tiesību tālākveidošanas rezultāts akcesoras ķīlas saistības veidā nostājas pret likumu (*contra legem*).

Lai saglabātu CL definēto jēdzienu “ķīlas tiesība” un “saistība” izpratni arī parādnieka piedziņas tiesības konstatēšanā SBPI ietvaros, autors piedāvā precizēt CPL 400. panta pirmās daļas 1. punktu, to izsakot šādā redakcijā: “saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama pēc līgumiem par saistībām, kas pamatotas ar ierakstiem Zemesgrāmatā vai Komerčķīlu reģistrā”. Šādā veidā 400. panta pirmās daļas ietvaros tiek ievērota piespiedu izpildīšanai pakļauto saistību klasifikācija atbilstoši to formas radītajiem atvieglotajiem pierādīšanas līdzekļiem: publiskā reģistrā (Zemesgrāmatā, Komerčķīlu reģistrā) ierakstītām saistībām, notariāli apliecinātiem līgumiem, notariāli apliecinātiem vai zemesgrāmatā ierakstītiem nomas vai īres līgumiem, protestētiem vekseljiem. Kā arī tiek novērsta cita akcesorās ķīlas saistības radītā nepilnība, kas pieprasa papildu tiesvedību par parāda atlikumu pēc ķīlas pārdošanas.

Uztverot publisko formu tikai kā pierādīšanas līdzekli, atkrīt nolēmuma aprobežošana ar ieķīlātās lietas vērtību. Lēmums par SBPI kā individuālais tiesību piemērošanas akts aptver visu parādnieka atbildības apjomu. Šādā veidā tiek radīta iespēja pilnīgai CPL 406. pantā paredzētajai dispozitivitātes izpaušmei, un šādu tiesību neizmantošana kā sacīkstes principu leģitīmi ierobežojošs procesuāls elements vienlaikus tiek uzskatīta par pamatu SBPI pakļautā prasījuma atzīšanai, tāpat kā pārējos CPL 400. panta pirmās daļas bezstrīdus izpildes gadījumos.

Andris Pešudovs. Ķīlas saistības bezstrīdus izpildīšana kā tiesiskās regulācijas mehānisma nepilnvērtīga sastāvdaļa

Undisputed Enforcement of the Pledge Obligation as an Incomplete Component of the Legal Regulation Mechanism

Abstract

The article analyses justification of the interpretation of Section 400 (1) (1) of the Civil Procedure Law (hereinafter – CPL) – undisputed enforcement of obligations is permitted pursuant to agreements regarding obligations which are secured with a public mortgage or a commercial pledge, the concept of accessory pledge obligation, formed as a result of further development of law that later in the legal doctrine has been established as obligation of the pledge provider to be liable in the pledge amount. Within the framework of judicial practice undisputed enforcement of obligations under Section 400 (1) (1) of CPL is justified as a means of simplified sale of pledge, not enforcement of the debtor's obligations. Definition of such a concept states unjustified deviation from the text of legal provisions that is viewed as a *contra legem* (against the law) result of further development of law.

For purpose of justifying the meaning of Section 400 (1) of CPL in identifying the enforcement right of the creditor, it is proposed to make amendments to Clause 1 of Paragraph 1 of the given section that would emphasise the meaning of a public pledge form as a simplified means of proof.

Keywords: pledge right, obligation, accessory pledge obligation, mortgage, commercial pledge, simplified proof.

Literatūra

1. Akkermans, B. *The Principles of Numerus Clausus in European Property Law*. Portland: Oxford, 2008, 2.
2. Civillikums. Trešā daļa. Lietu tiesības. *Valdības Vēstnesis*, 44, 24.02.1937. Iegūts no: <http://likumi.lv/doc.php?id=90221> [sk. 18.06.2015.].
3. Grūtups, A. *Tiesu prakse un komentāri*. Rīga: Mans Īpašums, 1994.
4. Herzog, P. *Civil procedure in France. Columbia University School of Law Project on International Procedure*. The Hague: Springer Science + Business Media Dordrecht, 1967.
5. Horns, N. Ievads tiesību zinātnē un tiesību filosofijā. *Likums un Tiesības*. 2000, 8(12), 227, 229.
6. Jonikāns, V. Dažas piezīmes par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas problēmām. *Jurista Vārds*. 2011, 7, 8.
7. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2010. gada apkopojums par tiesu praksi saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanā. *Latvijas Republikas Augstākā tiesa*. Iegūts no: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/civiltiesibas/> [sk.12.10.2016.].

Andris Pešudovs. Ķīlas saistības bezstrīdus izpildīšana kā tiesiskās regulācijas mehānisma nepilnvērtīga sastāvdaļa

8. Meļķis, E. Juridiskās metodes pamati. 11 soļi tiesību normu piemērošanā. Rīga: BO SIA *Ratio iuris*, 2003.
9. Meļķis, E. Kontinentālās Eiropas tiesību loks rietumu tiesībzinātnieku skatījumā. *Juristu Žurnāls*. 1998, 6, 7.
10. Meļķis, E. Tiesību normu abstraktums un tā sekas. *Juristu Žurnāls*. 1998, 8, 8–9.
11. Neimanis, J. *Tiesību tālākveidošana*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006.
12. Pešudovs, A., Vitovskis, V. Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas problēmas II. *Jurista Vārds*. 2011, 5, 12.
13. Rivkin, D. W., Platto, C. *Litigation in Central and Eastern Europe*. London: Kluwer Law International, 1996.
14. Rozenfelds, J. *Ķīlas tiesības*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1998.
15. Torgāns, K. *Civilprocesa likuma komentāri*. II daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012.
16. Torgāns, K. *Saistību tiesības*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014.
17. Vēbers, J., Torgāns, K., Šulcs, V. *Padomju Civiltiesības*. Rīga: Zvaigzne, 1986.
18. Višņakova, G., Balodis, K. *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri*. Lietas, valdījums, tiesības uz svešu lietu. Rīga: Mans Īpašums, 1998.
19. Vinzarājs, N. *Civiltiesību problēmas*. Rīga: E. Kalniņa, V. Tihonova izd., 2000.

Tiesu un tiesu izpildītāju dokumenti

20. Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015. gada 31. marta spriedums lietā Nr. C31230009.
21. Cēsu rajona tiesas 2003. gada 14. augusta lēmums lietā Nr. 3-9/51-111-03.
22. Cēsu rajona tiesas 2004. gada 28. jūlija lēmums lietā Nr. 3-9/51-144-04.
23. Cēsu rajona tiesas 2008. gada 5. jūnija lēmums lietā Nr. 3-12/0400-08.
24. Daugavpils tiesas 2005. gada 9. decembra lēmums lietā Nr. 3-12/0737.
25. Daugavpils tiesas 2011. gada 20. jūlija lēmums lietā Nr. 3-12/0900/2011.
26. Daugavpils tiesas tiesneses zemesgrāmatu nodaļā 2013. gada 24. aprīļa lēmums lietā Nr. 3-12/0408.
27. Dobeles rajona tiesas 2006. gada 11. septembra lēmums lietā Nr. 3-12/102.
28. Gulbenes rajona tiesas zemesgrāmatu nodaļas tiesneses 2012. gada 2. aprīļa lēmums lietā Nr. 3-12/0076.
29. Jelgavas tiesas zemesgrāmatu nodaļas tiesneses 2012. gada 22. marta lēmums lietā Nr. 3-12/0524.
30. Jēkabpils rajona tiesas 2007. gada 14. marta lēmumā lietā Nr. 3-12/0105.
31. Jēkabpils rajona tiesas 2008. gada 20. marta lēmums lietā Nr. 3-12/287.
32. Jēkabpils rajona tiesas zemesgrāmatu nodaļas tiesneses 2012. gada 2. marta lēmums lietā Nr. 3-12/0137.
33. Kuldīgas rajona tiesas 2008. gada 27. oktobra lēmums lietā Nr. 3-12/0571/3.
34. Madonas rajona tiesas tiesneša D. P. Kļaviņa 2008. gada 10. novembra lēmums.
35. Rēzeknes tiesas 2010. gada 29. oktobra lēmums lietā Nr. 3-12/1388.
36. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004. gada 27. aprīļa lēmums lietā Nr. C04244804.
37. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2016. gada 25. janvāra spriedums lietā Nr. C33467813.
38. Rīgas apgabaltiesas iecirkņa zvērināta tiesu izpildītāja pieprasījums izpildu lietā Nr. 605/64-2003.
39. Rīgas apgabaltiesas iecirkņa zvērināta tiesu izpildītāja rīkojums izpildu lietā Nr. 605/64-2003.
40. Rīgas apgabaltiesas iecirkņa zvērināta tiesu izpildītāja rīkojums izpildu lietā Nr. 97/64-2006.

*Andris Pešudovs. Ķīlas saistības bezstrīdus izpildīšana
kā tiesiskās regulācijas mehānisma nepilnvērtīga sastāvdaļa*

41. Rīgas apgabaltiesas iecirkņa zvērināta tiesu izpildītāja rīkojums izpildu lietā Nr. 207/64-2006.
42. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2012. gada 21. marta spriedums lietā Nr. C30618710.
43. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2015. gada 29. jūlija lēmums Nr. 3-10/0371/4.
44. Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2006. gada 20. marta lēmums lietā Nr. 3-12/0068/3.
45. Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2012. gada 20. marta spriedums lietā Nr. C32287211.
46. Valmieras rajona tiesas 2009. gada 17. jūlija lēmums lietā Nr. 3-12/1702-09.
47. Ventspils tiesas 2005. gada 6. aprīļa lēmums lietā Nr. 3-12/0059.